

Een late Fluiter *Frank van Groen*

FOTO: FRANK VAN GROEN, AMSTELPARK, 5 MEI 2017

Op 29 augustus 2019 werd tijdens een trektelling in het Diemerpark een Fluiter waargenomen. Het betreft een nieuw soort voor dit gebied. Najaarswaarnemingen in de regio van dit loofzangertje zijn sowieso bijzonder. Een mooie aanleiding eens te duiken in de beschikbare regionale fluiterwaarnemingen.

Mooi en schaars

Van de drie regulier in Nederland broedende loofzangers is de Fluiter bij de meeste vogelaars de favoriet. Vergeleken met de algemene Tjiftjaf en Fitis is het maar een schaars vogeltje. Veel mensen vinden het uiterlijk mooier, delicates, met de opvallende gele wenkbrauwstreep, de fel afstekende gele keel contrasterend met de witte buik, de lichte poten en de relatief lange vleugels. Ook de zang die als triller kan worden omschreven en prachtig klinkt in een loofbos in het voorjaar spreekt tot de verbeelding. In de Amsterdamse regio wordt de soort maar weinig waargenomen. Niet ver weg, in de duinen en in het Gooi, broeden Fluiters in kleine aantallen. Ook daar is het een graag gezien gast, met maar weinig territoria. Overigens kent de soort een invasieachtig voorkomen, met in het ene jaar veel meer territoria dan in het andere. In het voorjaar vallen Fluiters op door hun kenmerkende zang. Als doortrekker worden ze ook in bossig terrein in de Amsterdamse regio opgemerkt, vooral eind april/begin mei. Toch blijft het een buitenkans een Fluiter te treffen in het Amsterdamse.

Fluiter (boven) samen met een Koolmees in de "vertrekstruik"

De waarneming in het Diemerpark

Al zeven jaar tel ik trekvogels in het Diemerpark, meestal vanaf eind augustus tot ergens eind november. In augustus zijn de aantallen trekvogels nog niet hoog, maar is het aangenaam weer en is er kans op leuke soorten.

De eerste telling dit jaar was op 21 augustus. Op 23 augustus waren kortstondig twee Ortolanen op de telpost aanwezig, een erg leuke waarneming. Op 29 augustus was alweer de zesde telling van het seizoen en was ik in gezelschap van telmaatjes Keesjan van Bergeijk, Mieke Kranstauber en Piet van der Werf. Regelmatig hopten zangvogels van boom tot boom (vbth in trektellerstermen) of liever gezegd van struik tot struik tegen de heuvel van het Diemerpark op. Vaak skulkten ze (red: heimelijk bewegen) in zuidelijke richting door een rijtje meidoorns om bij de laatste struik te aarzelen alvorens door te vliegen of soms ook terug te keren. Dit laatste meidoorntje was klein en dood en hadden we omgedoopt tot 'de vertrekstruik'. Omdat het struikje geen blaadjes had konden we de zangertjes, die hier even aarzelden voor ze open terrein overstaken in zuidelijke richting, redelijk goed zien, zeker door de scopen die we uiteraard bij ons hadden. Regelmatig zaten Tjiftjaf, Zwartkop, Kool- en Pimpelmees in de struik, minder vaak een Fitis. Tijdens het eerste uur van de telling, rond een uur of half acht, zag ik

opeens een Fluiters zitten. Allemaal kijken natuurlijk. Me bewust van het feit dat dit een bijzondere waarneming was, pakte ik mijn Canon compact-camera uit m'n tas en liep iets dichterbij. Het vogeltje hipte wat rond om na enige aarzeling toch door te vliegen in zuidelijke richting. Daarna is de vogel niet meer gezien. Omdat scherpstellen niet goed ging vanwege de takken en de achtergrond lukte het me alleen maar een paar bewijsplaatjes te maken, ook van het moment van wegvliegen.

Dit was de eerste keer dat een Fluiters in het Diemerpark werd waargenomen. Sowieso is de Fluiters na het broedseizoen een soort die maar weinig wordt opgemerkt. Voorjaarswaarnemingen hebben meestal betrekking op zingende vogels. In het naseizoen gedraagt de soort zich stiekem en laat zich maar mondjesmaat zien.

De Fluiters van 29 augustus in het Diemerpark bleek pas het tweede geval van 2019 te zijn. Afgelopen voorjaar is slechts één waarneming van Fluiters ingevoerd (met geluidsopname), en wel op 29 april in Westgaarde.

Voorkomen in de regio

Om een beter idee te krijgen van het regionale voorkomen zijn de waarnemingen van Fluiters uit de database van Waarneming.nl/Amsterdam bekeken, aangevuld met waarnemingen zoals gepubliceerd in het Mededelingenblad van de KNNV Vogelwerkgroep Amsterdam (1963-1980) en in de waarnemingenrubriek van De Gierzwaluw van voor 2007. Met ingang van 2007 wordt de waarnemingenrubriek in De Gierzwaluw op basis van ingevoerde waarnemingen in Waarneming.nl samengesteld en daarom is ervan uit gegaan dat nalopen van de rubriek na 2006 geen aanvullende gevallen zou opleveren. Dankzij de digitale beschikbaarheid van alle oude regiowaarnemingen via natuurtijdschriften.nl is het een stuk eenvoudiger geworden een overzicht als dit te maken.

Uit het Mededelingenblad (1963-1980) en De Gierzwaluw (1981-2006) zijn 79 regionale fluitergevallen bekend die niet al waren ingevoerd in Waarneming.nl (35 uit het Mededelingenblad en 44 uit De Gierzwaluw). Slechts vijf waarnemingen waren ten tijde van dit onderzoek zowel ingevoerd in Waarneming.nl als genoemd in De Gierzwaluw van voor 2006. Geen enkel geval uit het Mededelingenblad was ingevoerd in Waarneming.nl. In de database van Waarneming.nl zijn 69 gevallen van Fluiters onderscheiden, waarvan 44 van na de eeuwwisseling (vaak met meerdere waarnemingen per geval). Van deze 69 gevallen zijn er 16 gedocumenteerd met een foto en/of geluidsopname.

Dat een Fluiters door Amsterdamse vogelaars als leuke soort wordt beschouwd is wel duidelijk als we naar het aantal ingevoerde waarnemingen kijken in Waarneming.nl. Sommige gevallen uit het verleden werden druk bezocht zoals een Fluiters die van 1 t/m 6 mei 2017 in Westgaarde aanwezig was en 24 maal werd ingevoerd.

In totaal zijn 148 gevallen van Fluiters bekend uit deze bronnen, waarvan zes van voor 1964. Dit betreft anekdotische gevallen die voor een verdere analyse buiten beschouwing zijn gelaten. Van de 142 overgebleven gevallen waren er 35 van april, 99 van mei en 5 van juni, 2 van augustus en 1 van september.

Het kleine aantal juni-gevallen geeft aan dat de soort eigenlijk geen broedvogel is, maar vooral doortrekker in de regio. De vijf juni-gevallen zijn afkomstig uit het

De Gierzwaluw

Amsterdamse Bos (in 1973, 1974, 1984 en 2010) en de Vijfhoek (2007) en betreffen een waarneming op slechts één kalenderdag. Het gaat ook bij deze gevallen daarom waarschijnlijk om late doortrekkers.

Er zijn slechts drie waarnemingen bekend van na het broedseizoen. Op 20 augustus 2014 werd een exemplaar in Artis waargenomen en op 19 september 2014 één op de Nieuwe Oosterbegraafplaats. Het geval van 29 augustus 2019 betreft dus pas het derde regionale geval van na het broedseizoen en het eerste dat gedocumenteerd is.

Voorkomen per jaar

Sinds 1964 worden in de meeste jaren Fluiters waargenomen in de Amsterdamse regio. Uit slechts zeven van de 55 jaren uit deze periode zijn geen gevallen bekend. Het aantal gevallen varieerde van één tot maximaal acht (in 1984 en 1990). Het aantal bekende gevallen per jaar is samengevat in onderstaande grafiek.

Conclusie

De Fluiter is een relatief schaarse soort in de Amsterdamse regio die vrijwel uitsluitend als doortrekker voorkomt. Er zijn slechts drie gevallen bekend van na het broedseizoen, waarvan er nu één gedocumenteerd is met een bewijsplaatje.

